Vrijheid & blijheid voor de leghen

Inspirerende alternatieven voor de buitenuitloop

LIVESTOCK RESEARCH
WAGENINGEN UR

Buitenuitloop: Licht en lucht voor de leghen

Veel legpluimveebedrijven in Nederland hebben een buitenuitloop. De leghennen krijgen licht, lucht, groenvoer en ruimte om te scharrelen en een stofbad te nemen. De eieren worden in de markt gezet als 'vrije-uitloop-eieren'.

Maar iedereen die weleens langs een pluimveestal met uitloop komt, weet dat veel kippen de neiging hebben om dicht bij huis te blijven. De verdeling van de dieren over de uitloop is vaak niet optimaal. Het gevolg? In de strook naast de stal wordt flink gescharreld en gegeten, en hier komt ook het merendeel van de mest terecht. Deze strook wordt snel kaal en biedt de hennen dan weinig afleiding en beschutting.

Boeren vinden de huidige buitenuitlopen vaak lastig te managen. Veel mest komt op een klein stukje grond terecht, met overbemesting en uitspoeling van nutriënten tot gevolg. Daarnaast geeft de buitenuitloop meer contact met dieren uit de omgeving. Dit kan leiden tot besmetting met bijvoorbeeld vogelgriep (aviaire influenza), vlekziekte of wormen, maar ook tot predatie door roofvogels of vossen. Als er een risico op vogelgriep bestaat, moet bovendien de buitenuitloop afgesloten worden en blijven de kippen binnen op een beperkter oppervlak dan ze gewend zijn. Dit leidt vaak tot stress en verenpikkerij.

Kortom: een verbeterd concept voor de buitenuitloop is wenselijk.

Workshop 'Vrijheid, Blijheid?'

Binnen het project 'Inrichting Buitenuitloop Pluimvee' is gezocht naar nieuwe, vermarktbare concepten voor de legpluimveehouderij op basis van een uitloop zonder de huidige milieu- en diergezondheidsnadelen.

Tijdens een workshop hebben ketenpartijen, pluimveehouders, glastuinders, ontwerpers en onderzoekers gezamenlijk gebrainstormd over de mogelijkheden. Op zoek naar een concept waarin aan de kernbehoeften van de kip wordt voldaan, zonder de nadelen van de huidige buitenuitloop. Een werkbaar alternatief met harmonie tussen milieu, diergezondheid en dierwelzijn.

De ontwerpen in deze brochure zijn het resultaat van die workshop. Eén ontwerp gaat uit van een bestaande stal, waar een overdekte uitloop (de Kippenkas) aan wordt gebouwd. Deze uitloop kan verschillende elementen bevatten, afhankelijk van de wensen en mogelijkheden van de betreffende pluimveehouder. Het tweede ontwerp (de Hooverstal) is een revolutionair nieuw concept, waarbij stal en uitloop op een nieuwe manier vorm krijgen.

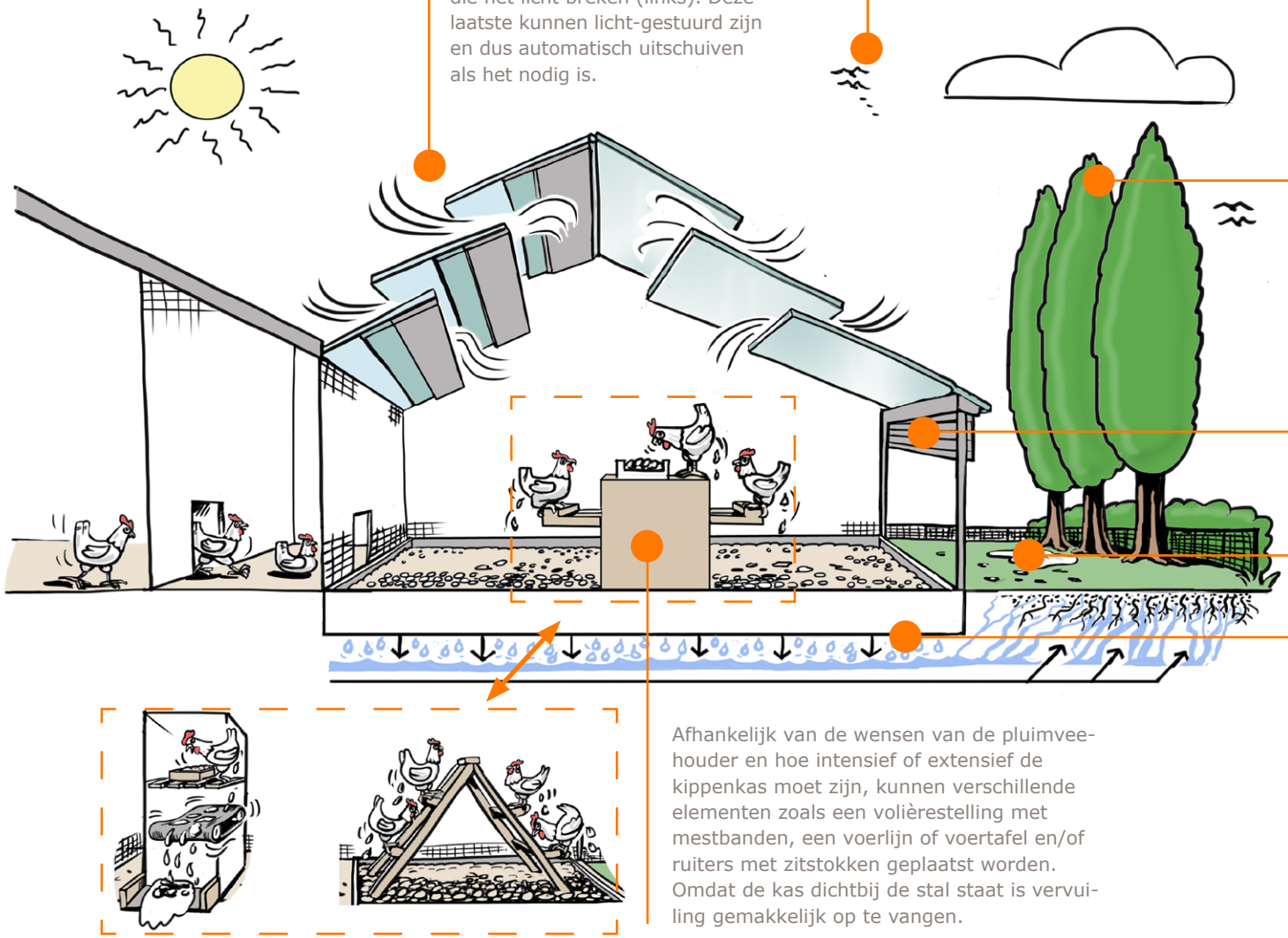
Deze brochure is gemaakt ter inspiratie voor iedereen die betrokken is bij de legpluimveehouderij en wil nadenken over een goede toekomst voor hen én houder.

Kippenkas

De kippenkas is een concept dat aan een bestaande stal gebouwd wordt. Het is een extra uitloop tussen de overdekte uitloop en de buitenuitloop.

Het dak van de kippenkas bestaat uit licht-doorlatende platen zodat er ruim daglicht is, liefst met het volledige daglichtspectrum. De platen zijn dakpansgewijs gepositioneerd, met flinke open ruimten ertussen voor de ventilatie. Directe felle zon kan verenpikkerij veroorzaken en geeft te veel hitte. Daarom kan de pluimveehouder bijvoorbeeld kiezen voor polarisende platen (rechts) of beweegbare panelen die het licht breken (links). Deze laatste kunnen licht-gestuurd zijn en dus automatisch uitschuiven als het nodig is.

Mest van overvliegende (water)vogels valt niet in de dierruimte, waardoor het risico op vogelpest sterk beperkt blijft.

Vanuit de kippenkas hebben de hennen vrije toegang tot de 'echte' buitenuitloop met veel groen. Bomen verhinderen de aanwezigheid van watervogels en bieden beschutting.
De uitloop is afgerasterd om het roofdieren lastiger te maken. Mocht de buitenuitloop na aanbouw van de kippenkas te klein worden om te voldoen aan de regels voor 'vrije-uitloopeieren', dan kan de pluimveehouder de eieren wellicht als speciale 'scharreleieren uit de kippenkas' in de markt zetten.

Bij besmettingsgevaar kunnen de kippen binnen de kas opgehokt worden, de uitloopzijde kan dicht d.m.v. windbreekgaas. Deze ruimte is zo groot dat de hennen veel minder gestrest zijn dan bij ophokken in de stal.

Er valt geen regen dichtbij de stal, waardoor het geen modderpoel wordt. Dit beperkt het risico op ziekten.

De bodem van het overdekte gedeelte kan gemakkelijk gemanaged worden. De korrelbak is een soort 'eb-en-vloed-bak' zoals in maneges. De korrels in de bak kunnen schoongespoeld worden. Dankzij een goede drainage wordt het water afgevoerd naar de buitenuitloop, waar het gebruikt wordt voor de bemesting van de beplanting. In een meer intensieve variant kan er voor gekozen worden om de ene helft te verharden en alleen de kashelft naast de buitenuitloop van een korrelbak te voorzien.

Afhankelijk van de wensen van de pluimveehouder en hoe intensief of extensief de kippenkas moet zijn, kunnen verschillende elementen zoals een volièrestelling met mestbanden, een voerlijn of voertafel en/of ruiters met zitstokken geplaatst worden. Omdat de kas dichtbij de stal staat is vervuiling gemakkelijk op te vangen.

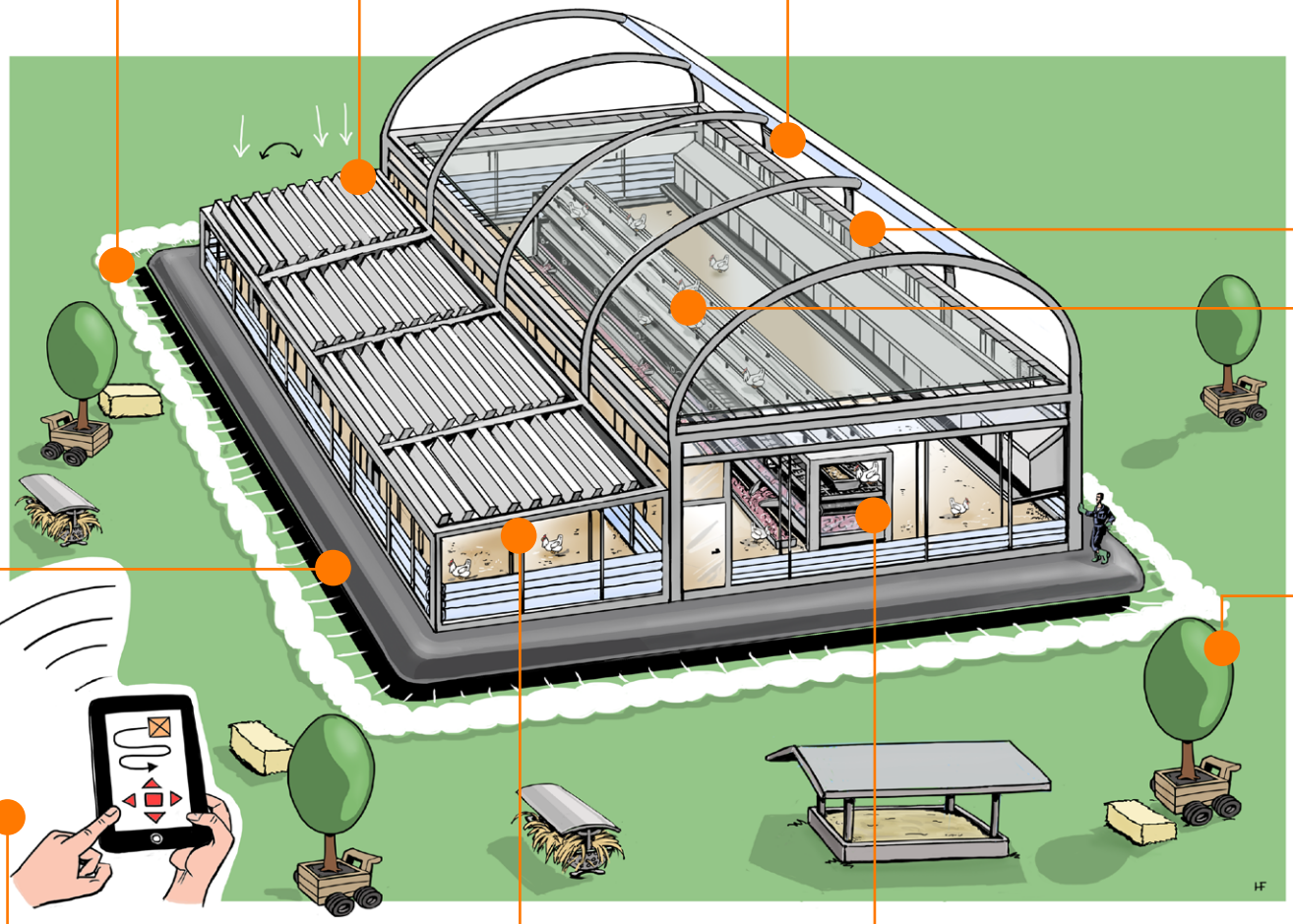
Hooverstal

De Hooverstal is een volledig mobiele stal, inclusief legnesten, mestband, wormenkwekerij en overdekte uitloop. De gehele stal is eenvoudig te verplaatsen over het weiland of akkerland waardoor er steeds een nieuw gedeelte van het perceel als 'nabije' buitenuitloop dienst doet. Deze revolutionare stal is geplaatst op een 'hoovercraft' die wordt opgeblazen en met behulp van een app in beweging gezet en gestuurd wordt. Deze techniek is daadwerkelijk beschikbaar!

Luchtkussen. Dit is alleen opgeblazen als de Hooverstal verplaatst wordt.

Het dak van de overdekte uitloop bestaat uit lamellen. Deze zijn afsluitbaar, zodat licht en ventilatie goed te reguleren zijn.

Het dak van de centrale stal is transparant om voldoende natuurlijk daglicht door te laten. Onder het ronde dak zit lichtfilterend doek dat bij felle zon dichtgetrokken kan worden. Een alternatief is een opblaasbaar 'dome' dak zoals bij opblaasbare sporthallen.

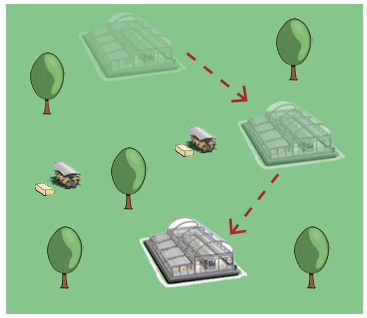

Legnesten

Ook in de binnenstal kunnen verplaatsbare elementen voor meer variatie zorgen. Denk aan verplaatsbare planten en ruiters met zitstokken.

De wanden zijn opblaasbare 'luchtgordijnen', die ook al in melkveestallen gebruikt worden. Deze kan de boer eenvoudig geheel open, half open of dicht zetten. Bij een eventuele ophokplicht kunnen de hennen nog wel de overdekte uitloop gebruiken.

In de buitenuitloop kunnen verrijdbare elementen geplaatst worden, die meeverhuizen met de Hooverstal. Denk daarbij aan: een ruwvoer ruif, een zandbak, strobalen, turfblokken of zelfs mobiele bomen. Mobiele bomen kunnen bij beschadiging buiten het perceel herstellen. In het perceel zelf kunnen ook nog enkele vaste elementen worden aangebracht, zoals stapels betonblokken waar de kippen op kunnen klimmen, zandhopen en struiken. Om de voedselvariatie te vergroten kan gras met kruiden ingezaaid worden.

De Hooverstal kan elke dag of elke twee dagen een stukje verplaatst worden. Zo verandert de omgeving van de hennen steeds en krijgen ze nieuwe afleiding. Bovendien wordt de kippenmest verspreid over het gehele perceel en wordt er geen begroeiing kaalgevreten. In het perceel staan afleidingsmaterialen (deels verrijdbaar).

Onder de overdekte uitloop bevindt zich een korrelbak, zodat de mest hier eenvoudig opgevangen kan worden. De korrels zijn uitwasbaar en dus opnieuw te gebruiken. De opgevangen nutriënten kunnen ook hergebruikt worden.

Onder de mestband bevindt zich een wormenkwekerij. De nutriënten uit de kippenmest worden hier gebruikt om voedsel voor de hennen te kweken. De wormen zorgen voor eiwitten en afleiding.

Wat wil de hen?

Bij de ontwerpen in deze brochure is rekening gehouden met de wensen van de kip.

Een leghen wil:	Daarvoor is nodig:
Scharrelen	Rulle bodem, liefst met eetbare bestanddelen
Stofbaden nemen	Turf, zand of houtkrullen
Beschutting tegen zon, regen, wind & roofdieren	Struiken, bomen, afdaken, camouflagenetten, afrastering
Ei leggen	Legnesten
Rusten	Zitstokken, hoger gelegen rust- en vluchtplekken
Daglicht (maar geen felle zon)	Licht-doorlatende constructie met schaduw

Deelnemers workshop

Monique Bestman (Louis Bolk Instituut), Matthijs Blind (Proeftuin Zwaagdijk), Roland Bronneberg (AviVet BV), Marieke Claessens (Boerderij Wienes, Het Zorgei), Fransje Gorter (OA Lab), Jan van der Harg (v.d.Harg-v.Winden Paprika), René Könst (Könst en Mul rozenproducten), Ruud Zanders (Lector Gezonde Pluimveehouderij, Het Pluimhuis), Hilko Ellen (Wageningen UR Livestock Research), Francesca Neijenhuis (Wageningen UR Livestock Research), Monique Mul (Wageningen UR Livestock Research), Thea van Niekerk (Wageningen UR Livestock Research).

Contact

Meer informatie over het project Inrichting Buitenloop Pluimvee
van Wageningen UR Livestock Research bij:
Thea van Niekerk
T (0317) 48 06 11
Thea.vanNiekerk@wur.nl

Financiering

Het project Inrichting Buitenloop Pluimvee werd gefinancierd
door het ministerie van EZ.

Colofon

Teksten: Thea van Niekerk en Monique Mul, Wageningen UR Livestock Research
Tekeningen: Hugo Freutel (www.sneltekenaars.com)
Eindredactie: Mirjam Hommes (www.mirages.nl)
Vormgeving: Wageningen UR, Communication Services
Fotografie: Shutterstock.com

Overname van tekst en gegevens uit deze brochure is toegestaan,
mits de volgende bronvermelding wordt gebruikt:
Wageningen UR Livestock Research project Inrichting Buitenloop Pluimvee.